

Integrationsrådets rapport
til Kommunalbestyrelsen
om rådets arbejde i 2013
Version 2

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Integrationsrådet i 2013.	3
Mødernes indhold har været;.....	3
Øvrige emner der har været behandlet i Integrationsrådet har været;.....	3
Emner udover Sundhed og Kulturel Integration.....	3
Fællesmøde mellem Integrationsrådet og Kommunalbestyrelsen	3
Netværkshuset.....	4
Brandene i Albertslund	4
Integrationspolitik/medborgerpolitik.....	5
”Koordineringsgruppen om flygtninge og indvandrere. Notat 2012 om unge og uddannelse”	5
Afholdelse af valgmøde i forbindelse med kommunalvalget.	6
Undervisning af de tosprogede i folkeskolen.	6
Anbefalinger.....	7
Sundhed.	8
Besøg i Forebyggelsescenter Nørrebro.....	8
”Sund mad fra mange lande”	8
Forebyggelsesstrategi og mestringstankegang.....	9
Anbefalinger.....	9
Kulturel Integration.....	10
International Medborgerdag.	10
Fif til samarbejde mellem skole og hjem.	10
Højskoleaften med Aydin Soei.....	10
Anbefalinger.....	11
Arbejdet i det nye integrationsråd.....	11
Anbefalinger til det kommende Integrationsråd	12

Indledning

Integrationsrådet har nu arbejdet med sundhed i to år. Sundhed handler om, hvordan du lever dit liv. Hvad spiser du? Hvordan er dine motionsvaner? Hvordan har du det psykisk? Ryger du? Driker du? Og mange andre faktorer. Meget af det er vaner, og det er noget af det sværeste at ændre. Du kan få råd og hjælp, men det er kun det enkelte menneske, der kan ændre vanerne.

Det er netop råd og hjælp, Integrationsrådet har fokuseret på. Integrationsrådet ser det nye Sundhedshus som et oplagt sted at integrere sundhedsformidlerne og andre tiltag omkring sundhed. Foranlediget af at Albertslund er i gang med at etablere et sundhedshus, samt at Integrationsrådet sidste år havde et oplæg om forebyggelsescentre i København, arrangerede Integrationsrådet et besøg i Nørrebro forebyggelsescenter. Invitationen blev sendt bredt ud til kommunalbestyrelsen, stadion, sundhedsrådet og ældrerådet.

Et andet område, Integrationsrådet har arbejdet med i 2013, og nok et område, der vil blive gentaget i de kommende år, er Kulturel Integration.

Integrationsrådet ser det som en af sine fornemste opgaver at få integration til at ske i hverdagen. At mennesker med forskellige baggrunde mødes, at de har fælles oplevelser, at de arbejder sammen om at skabe Albertslund.

En af de store begivenheder er International medborgerdag. Det var i 2013 anden gang, dagen blev afholdt, og mange ting gik nemmere denne gang. Det er et stort arrangement og kræver meget tid og mange frivillige.

Integrationsrådet har et ønske om at lave flere arrangementer, f.eks. et møde med forældre om pjecen "Fif til samarbejde mellem forskellige kulturer i skole og daginstitutioner", møde med de forskellige foreninger og med integrationsråd fra andre kommuner.

Arrangementer som jul og Eid i samarbejde med lokale foreninger. Arrangementet kan indeholde et kort oplæg om jul/Eid og fejring af dagen på en traditionel måde. Der har været flere Eid arrangementer, men ikke så mange julearrangementer.

Integrationsrådet synes, det kunne være en god ide at stifte en paraplyorganisation for de lokale foreninger. Det kunne være en god mulighed for at holde kontakt med alle foreninger og holde hinanden opdateret samt prøve at skabe et samarbejde på tværs af foreninger. Samtidig vil det via paraplyorganisationen blive nemmere at få fat i målgruppen.

Integrationsrådet i 2013.

I alt har Integrationsrådet afholdt 7 møder, heraf et sammen med Kommunalbestyrelsen.

Overordnede emner har været Sundhed og Kulturel Integration.

Mødernes indhold har været;

- "Fællesmøde mellem Integrationsrådet og Kommunalbestyrelsen"
- "Sund mad fra mange lande" – temamøde med deltagere fra forskellige foreninger.
- "Brandene i Albertslund" – Asger Villemoes Nielsen fortalte om situationen i Albertslund efteråret 2012/foråret 2013.
- "Medborgerskab" – oplæg fra formanden for Ishøj Integrationsråd Sengül Deniz.
- Rådets rapport indhold og form, samt Rådets fremtidige virke.
- "Undervisning for de tosprogede i folkeskolen" – Annette Jørgensen
- "Forebyggelsesstrategi og mestringstankegang." Børge Alstrup og Camilla Hjørnholm Olsen.

Øvrige emner der har været behandlet i Integrationsrådet har været;

- Netværkshuset
- Uddannelse og beskæftigelsen
- "Koordineringsgruppen om flygtninge og indvandrere. Notat 2012 om unge og uddannelse"
- Jens Galschiøt udstilling.
- Diverse høringer og punkter i kommunalbestyrelsen, der har drejet sig om integration
- Bydelsmødreprojektet
- Kogebogsprojektet
- Fif til samarbejdet mellem skole og hjem
- Kommunalvalget
- Familiesammenføring

Det er ikke alle emner, der kommenteres i denne rapport, men de emner der har været vægtet mest i Rådets arbejde.

Emner udover Sundhed og Kulturel Integration

Fællesmøde mellem Integrationsrådet og Kommunalbestyrelsen

Mødet med kommunalbestyrelsen er meget givende for Integrationsrådet. Det giver både Rådet en idé om, hvorvidt Rådet arbejder med det rigtige, og hvilken vej kommunalbestyrelsen ønsker, Rådet

skal bevæge sig, samtidig med at det giver kommunalbestyrelsen mulighed for i samarbejde med Rådet at kvalificere kommunens integrationspolitik.

Det er meget vigtigt for rådet, at kommunens integrationspolitik bliver udviklet i et samarbejde mellem Rådet, borgerne, kommunalbestyrelsen og de andre råd og udvalg.

På mødet i 2013 blev Integrationsrådet rost for at arbejde borgerrettet, og at rådet var blevet synligt. Det er absolut et spor, Rådet vil arbejde videre på. Medborgerdagen tager mange kræfter, men forhåbentlig går det nemmere i årene fremover. Rådet vil rigtig gerne arbejde med andre borgerrettede arrangementer, se mere under punktet Kulturel Integration.

Netværkshuset

Integrationsrådet har gennem året fulgt meget med i arbejdet med at videreføre Netværkshuset under en eller anden form. Det var fra starten besluttet, at huset skulle lukkes, men aktiviteterne skulle fortsættes. Integrationsrådet har hele tiden ment, at det er altafgørende, at der fortsat er personale, så der er hjælp til at få aktiviteterne afviklet. Integrationsrådet har sendt et åbent brev til kommunalbestyrelsen i foråret i forbindelse med budgettet, hvor rådet har anbefalet, at der fortsat skulle være personale til at støtte kvinderne.

Der blev desværre ikke afsat nogen penge i budgettet til Netværkshuset.

Personale og brugere af Netværkshuset er kommet langt i arbejdet med at få oprettet en forening, men det er et langt, sejt træk. Der er mange opgaver og beslutninger, brugerne skal være klædt på til at træffe. På nuværende tidspunkt er det tvivlsomt, om brugerne kan køre en forening. Det er rigtig ærgerligt, at der ikke er midler til at ansætte en tovholder, indtil foreningen kører. Det er Integrationsrådets håb, at der findes en løsning, så brugerne på den ene eller anden måde får hjælp til at køre huset videre.

Brandene i Albertslund

Som alle andre i Albertslund har Integrationsrådets medlemmer været bekymrede over de brande, der forekom i Albertslund i efteråret 2012/foråret 2013. På mødet i marts fik vi en orientering af Asger Villemoes Nielsen, konstitueret børne- og ungedirektør. Rådet ser med stor bekymring på denne form for kriminalitet. Det er vigtig at få fat i de unge og deres forældre for at få disse og fremtidige hændelser standset. En side af hændelserne er det rent politimæssige, en anden side er det sociale. At der er nogle unge i Albertslund, der finder, at det er nødvendigt at gå til ekstremer for at gøre opmærksom på sig selv, er skræmmende. Det sociale arbejde, der er sat i gang med baggrund i hændelserne, ser Integrationsrådet som yderst vigtigt. Mange forældre er bekymrede for, om deres børn er indblandet og vil rigtig gerne samarbejde om problemet. Det samme vil mange

etniske mindretalsforeninger. Det er vigtigt at holde fast i samarbejdet med forældrene og foreningerne og udbygge det.

Der findes mange foreninger, der repræsenterer de etniske mindretal. Disse foreninger er meget interesserede i at indgå i et samarbejde med kommunen for at nå flere unge. Det er vigtigt, at de unge i vores kommune føler, der er plads til dem, og at kommunen er en medspiller og ikke en modspiller.

Integrationspolitik/medborgerpolitik

Formanden fra Ishøjs Integrationsråd, Sengül Deniz, fortalte om deres arbejde med medborgerpolitik.(se bilag 1). Ishøjs udgangspunkt er, at mangfoldighed er en styrke, at der skal gøres op med opdelingen i dem og os. Integrationsrådet i Ishøj har været på besøg i Tyrkiet for at se på de samme indsatsområder, som de selv har i kommunen. Der blev i et helt år arbejdet på medborgerpolitikken, bl.a. har der været afholdt borgermøder. Året efter blev udnævnt til medborgerår i Ishøj, og der blev afholdt flere forskellige arrangementer for at gøre borgerne bekendt med politikken.

Noget af det, Sengül fremhævede, var, at det er vigtigt hele tiden at overveje, hvad det er, politikken skal signalere, og hvad den skal bruges til. Det er vigtigt, at alle politikere, alle i forvaltningen, i institutioner, i skoler samt borgere er med i arbejdet. Politikken skal være forankret.

I Ishøj har Integrationsrådet besluttet at nedlægge sig selv og i stedet arbejde videre med et borgerråd.

”Koordineringsgruppen om flygtninge og indvandrere. Notat 2012 om unge og uddannelse”

Dette notat skulle have været fremlagt til fællesmødet mellem kommunalbestyrelsen og Integrationsrådet. Det er rådets håb, at det kommer med på fællesmødet i januar 2014.

Rådets arbejde i 2010 og 2011 med Unge og Uddannelse: notatet om Unge og Uddannelse ville have været en god afslutning på rådets arbejde med emnet. På mødet mellem kommunalbestyrelsen og rådet, hvor emnet blev diskuteret, kunne oplysninger fra notatet have været med til at kvalificere diskussionen.

Netop brandene, der har været i Albertslund, viser, at dette er et uhyre vigtigt område. Det er vigtigt, at alle børn og unge føler sig respekteret, ellers kommer der modreaktioner. Det er vigtigt, at alle Albertslunds unge får en god uddannelse, og det skal grundlægges i de tidlige år i institutionerne og underbygges i skolen og ungdomsuddannelserne. Alle professionelle i Albertslund skal have samme grundindstilling til arbejdet. Se i øvrigt rådets udtalelse i bilag 2.

Afholdelse af valgmøde i forbindelse med kommunalvalget.

Social-, Børne- og Integrationsministeriet lancerede op til kommunalvalget en kampagne, der skulle styrke valgdeltagelsen blandt nydanskerne. Integrationsrådet søgte og fik et arrangement til Albertslund. Alle partier, der stillede op til kommunevalget blev inviteret, og alle takkede ja. Det betød, at ni politiske partier deltog. Der blev delt materiale ud i foreninger og på mange forskellige institutioner. Mødet blev ledet af YouGlobe, og der var et fastlagt koncept for mødet. Målgruppen var nydanskere. En del af repræsentanterne fra partierne, som sad i panelet, var medlemmer fra Integrationsrådet. Desværre lykkedes det ikke at få ret mange fra målgruppen til at deltage. Det var et godt møde, men ikke en model, der kunne lokke nydanskere til at deltage. Men valgmødet var anderledes, det tvang paneldeltagerne til at vælge, der var ingen både/og, kun enten/eller. Det gav en anderledes diskussion.

Der kunne i stedet blive lavet en YouTube video, hvor spidskandidaterne fra de forskellige partier deltager. En ide der kunne forsøges til et fremtidigt valg.

Undervisning af de tosprogede i folkeskolen.

Integrationsrådet havde besøg af tosprogs- og læsekonsulent Annette Jørgensen i august 2011 for at fortælle om "Evalueringen af Undervisning af tosprogede elever i Albertslund kommune". Rådet ønskede at få at vide, hvad der siden var sket af udvikling på området.

Og der er sket mange virkelig gode tiltag. Alle lærere og pædagoger har fået kurser, der gør, at alle nu har en grundviden om Dansk som andetsprog. Lederne har fået uddannelse i at være leder af skoler med tosprogede. Der er skabt forståelse for, at læsning er alles ansvar, også faglærernes. Alle skoler skal have en handleplan for udvikling af deres læsarbejde.

Der er en samarbejdsaftale med Tosprogstaskforce omfattende alle skoler. Den handler om at højne fagligheden og styrke forældresamarbejdet.

Der er startet et samarbejde mellem skoler og daginstitutioner, så viden fra sprogscreeningerne kommer med til skolestarten.

Herstedlund skole har forsat arbejdet med Partnerskabsaftalen. Dette arbejde har haft mange rigtig gode projekter. Mange af projekterne har handlet om forældresamarbejdet.

Et af projekterne har været en foreningsguide, der dels har kørt frivillige hold på skolen for piger på mellemtrinnet, dels har arbejdet med at få piger ind i foreningsidrætten. Det er meget svært at få forældrene trygge ved foreningsidrætten.

Et andet projekt har været en skole-hjemvejleder. Dette projekt har muliggjort hjemmebesøg hos familierne og oprettelse af en lektiecafe, hvor forældrene også kunne komme. Begge dele har været en stor succes.

Rådet fik en opfattelse af, at arbejdet omkring de tosprogede børn og forældre er kommet i fokus. Ledere, lærere og pædagoger har fået uddannelse, og forældrene inddrages på mange måder. Rådet er godt klar over, at resultaterne ikke viser sig lige med det samme, men at det er arbejdet på langt sigt, der skal bærer frugt.

Anbefalinger

1. Netværkshuset bør fortsætte. I Netværkshuset kan der etableres et godt netværk af kvinder, som ikke ellers vil være i kontakt med kommunen. Der ligger mange ressourcer i forhold til familierne i disse kvinder. Det anbefales, at der i 2014 er ansat en tovholder i ca. 15 timer om ugen, alternativt at kommunens forskellige afdelinger etablerer samarbejde med huset.
2. Samarbejdet mellem forældre, de etniske foreninger og kommunen skal styrkes. Der ligger mange ressourcer i forældregruppen og i foreningerne, og det er vigtige samarbejdspartnere at få omkring de unge. Integrationsrådet vil foreslå, at kommunen tager initiativ til at holde jævnlige møder med parterne.
3. Foreningsguiden fra Herstedlund skole bør udbredes til andre skoler, og fastholdes efter partnerskabsaftalens udløb.
4. Skole-hjemvejlederne er vigtige i samarbejdet mellem de to parter. De kan være med til at gøre forældrene trygge ved de rammer, deres børn færdes i, ved bl.a. at inddrage forældrene mere i arbejdet omkring børnene og de unge. De kan styrke forældres og børns viden om kultur og traditioner og få nedbrudt myter og uvidenhed og styrket kendskab og viden.
5. Integrationsrådet anbefaler, at kommunens Integrationspolitik bliver opdateret i den nærmeste fremtid. I den forbindelse anbefales det at drøfte, om det i fremtiden skal være en medborger/mangfoldighedspolitik. Integrationsrådet regner med at blive inddraget i arbejdet.
6. Gennem årene har Integrationsrådet arbejdet med mange områder og er kommet med mange anbefalinger. Rådet kunne godt tænke sig, at det bliver opgjort, hvilke tiltag der er kommet ud af Rådets arbejde.
7. Ordningen med en redegørelse om kommunens integrationsindsats hvert fjerde år, og et notat hvert andet år, bør fortsættes.
8. Integrationsrådet vil anbefale, at de etniske mindretals foreninger bliver organiseret i en paraplyorganisation.

Sundhed.

Integrationsrådets indgang til emnet sundhed har været den praktiske. Rådet har ikke set det som sin opgave at skrive indlæg og udgive pjecer. For at få øget sundheden hos borgerne, tror rådet, at sundhed skal italesættes i hverdagen. Sundhedsformidlerne skal ud i foreningerne, og sundheden skal indføres små skidt ad gangen, f.eks. vand i stedet for sodavand, gå i stedet for at blive kørt, groft brød i stedet for det hvide brød; små ændringer, der kan føre til en sundere livsstil. Det er meget vigtigt at få fat i kvinderne, da det er dem, der laver maden. Det er vigtigt, at sundhedsformidlerne får nogle indgange til de forskellige foreninger.

En anden indgangsvinkel kunne være skolen. Alle børn kan drage nytte af at lære om sund mad. Børn er rigtig gode til at "opdrage familien". Kan skolen gøre børnene bevidste om værdien af at spise sundt, tager de den viden med hjem til familien. Morgenmad og madpakker kunne f. eks. være et emne, der kunne tages op. Forældrene, ikke kun forældrene fra de etniske mindretal, men alle forældre, kunne inddrages i hjemkundskab. Det kunne også bruges som en emneuge og til at vise den mangfoldighed, vi har i Albertslund.

Besøg i Forebyggelsescenter Nørrebro.

Den 30. april var vi omkring 20 personer fra Albertslund, der besøgte Forebyggelsescentret Nørrebro. De deltagende var medlemmer fra Integrationsrådet, fra ældrerådet, fra stadion, fra forvaltningen, politikere samt nogle interesserede borgere. Vi fik forevist centret og fortalt om, hvad centret bliver brugt til. Centret fokuserer meget på forebyggelse. De bruger sundhedsformidlerne meget aktivt og opsøger forskellige befolkningsgrupper i lokalområdet. Centret er for borgerne og ikke så meget for behandlere, som Albertslund Sundhedshus lægger op til at blive. Der er en cafe, hvor borgerne har mulighed for at lære at lave sund mad. Der er træningslokaler, og der er oprettet forskellige motionsgrupper, også åbne grupper, hvor man kan deltage, når man har tid og lyst. Lokalerne bliver brugt af forskellige grupper og foreninger, f.eks. Hjerteforeningen og Diabetesforeningen.

"Sund mad fra mange lande"

På dette møde deltog der repræsentanter fra nogle af de indvandrerforeninger, vi har i Albertslund. Formålet med mødet var at finde ud af, om vi skulle lave en kokebog og i givet fald hvordan. Der kom mange gode forslag, og der er på et efterfølgende møde sendt et forslag frem til Borgmesteren og Sundhedsrådet (se bilag 3). Formålet med en kokebog skal være at sætte fokus på, at sund mad er mange ting. Det kan godt være svært, når man står og skal lave hverdagsmad, at finde ud af, hvad der er sundt, og hvad der ikke er. Bogen skal også give inspiration imellem de forskellige nationaliteter og give lyst til at ændre vaner og lave den mad, man "plejer", sundere.

Et andet formål er at involvere de forskellige foreninger, der repræsenterer indvandrere fra andre lande, i det at lave sundere mad.

Hæftet kan bruges i mange sammenhænge, f. eks. institutionernes mad, skolernes hjemkundskab og andre fag samt Sommer Camp.

Der bliver arbejdet videre med forslag om en kokebog i forvaltningen. Der er mange ideer og muligheder i dette projekt, og Integrationsrådet glæder sig til at deltage i det videre arbejde. Det er Rådets håb, at der kan findes penge til dette projekt, f.eks. fra puljen for sundhedsindsatser for særlige målgrupper.

Forebyggelsesstrategi og mestringstankegang

Integrationsrådet havde besøg af Souschef Børge Alstrup og Camilla Hjørnholm Olsen.

Integrationsrådet fik en gennemgang af de forskellige dokumenter, som styrer kommunens sundhedsarbejde og hvilken økonomi, der er.

Grundlaget for arbejdet er sundhedsprofilen, som udarbejdes af regionen efter spørgeskemaundersøgelse. Der er en ny undervejs, som forventes klar i marts 2014.

Sundhedsprofilen mangler dog valide data for indvandrerbefolkningen, fordi svarprocenten fra denne befolkningsgruppe generelt er lille.

Et sundhedsmål i Albertslund er, at Albertslundborgere skal være lige så sunde som resten af regionen. Det er et ambitiøst mål. Tidligere sundhedsprofiler har vist, at sundhedstilstanden er ringere i Albertslund. Forebyggelsesindsatsen er et led i at nå målet.

Integrationsrådet synes, det er meget ærgerligt, at de data, der findes for indvandrebeholdningen, ikke rigtig kan bruges. Når der ikke er data, der kan bruges, kan det vanskeliggøre forebyggelsesindsatsen. Det kunne være en god ide at gøre en ihærdig indsats for at få svarprocenten fra indvandrebeholdningen forhøjet og få skaffet data, der kunne bruges til at styrke forebyggelsesindsatsen for denne befolkningsgruppe.

Anbefalinger

1. Det kommende sundhedshus skal inddrage sundhedsformidlerne i deres daglige arbejde for at få bredt sundheden ud i mange kredse i Albertslund. Erfaringerne fra København skal inddrages i opbygningen af Albertslunds sundhedshus.
2. Sundhedshuset skal lave kurser for forældre, f.eks. "De sunde måltider", der kunne fortælle om vigtigheden af sund morgenmad, hvad den sunde madpakke skal indeholde osv.
3. Sundhedshuset i Albertslund skal være et aktivt hus. Et sted, hvor borgerne kan møde de forskellige foreninger, der findes inden for sundhedsområdet. Det skal være et sted, hvor Albertslundere får hjælp til et sundere liv.

4. At der arbejdes videre med projektet om en kogebog. Kogebogen er det endelige produkt, men processen, frem til kogebogen er færdig, er lige også vigtig.
5. Der arbejdes for at få en højre svarprocent fra indvandrebefolkningen, så data kan bruges til at styrke forebyggelsesindsatsen.

Kulturel Integration

International Medborgerdag.

For andet år i træk afholdt "Foreningen til afholdelse af International Medborgerdag" og Integrationsrådet "International medborgerdag". Et af målene er, at der skal være flere aktiviteter, og at deltagerne skal lave noget sammen. Det lykkedes til dels og er absolut noget, vi vil arbejde videre med. Fra mange sider har vi fået tilkendegivelser om, at det er en rigtig god dag. Vores oplevelse er, at mange foreninger ikke selv forstår, hvordan de kan bidrage til den kulturelle integration, men når de først har talt med os og har deltaget, kan de se mulighederne. Især var vi glade for, at så mange fra sidste år rigtig gerne ville deltage igen, at nye foreninger var glade for at blive kontaktet, og at der blev udtrykt stor tilfredshed med dagen. Liste over deltagere og optrædende er vedhæftet som bilag 4.

Siden sidste år har der været i hvert fald et arrangement mellem to foreninger på baggrund af det kendskab, de havde fået til hinanden gennem sidste års arrangement.

Rådet håber, der bliver mulighed for at gentage dagen i 2014.

Fif til samarbejde mellem skole og hjem.

En lille gruppe med Karen Tobisch, Lene Lonnov og Mehmet Kücükakin fra kommunalbestyrelsen har udarbejdet en lille folder, "Fif til samarbejde mellem skole og hjem". Der vil blive udarbejdet to foldere, en til lærere og en til forældrene, se bilag 5. Folderen er tænkt uddelt i skoler og institutioner. Rådet ønsker at holde nogle møder med institutioner og skoler, hvor det, med udgangspunkt i folderen, diskuteres, hvordan integrationen kan tænkes med ind i hverdagen.

Højskoleaften med Aydin Soei.

Godt nok ikke et arrangement der har været afholdt endnu, men et eksempel på hvad vi har tænkt os i fremtiden. Den 23. april 2014 kommer Aydin Soei til Hyldespjældet. Aydin Soei (f. 1982) er BA i journalistik og cand. public. i sociologi og medborgerskab fra Syddansk Universitet. Derudover er Soei formand for foreningen Ansvarlig Presse og afholder jævnligt foredrag om medier, medborgerskab og minoriteter. Han har skrevet bogen 'Vrede unge mænd - optøjer og kampen om anerkendelse i et nyt Danmark', der udkom i foråret 2011 og gennemgår udviklingen i landets

udsatte boligområder fra slutningen af 1990'erne og frem. Undervejs gennemgår bogen årsagerne til det store antal tosprogede, der afslutter folkeskolen uden såkaldte funktionelle læsekompetencer, mediedækningen af etniske minoriteter og landets almennyttige boligbyggeri samt baggrunden for optøjer herhjemme og i udlandet.

Arrangementet afholdes i samarbejde med biblioteket og Hyldebjerg og vil forløbe som en højskoleaften indledt med fællessang, foredrag ved Aydin Soei, sang, spørgsmål og debat, afsluttende med sang og farvel og tak for i aften.

Sådanne aftner, der arrangeres mellem Integrationsrådet og andre aktører fra byens rum, håber vi på at kunne afholde nogle stykker af om året.

Anbefalinger

1. International medborgerdag gentages i 2014
2. Der gives mulighed, for at Integrationsrådet i fremtiden har midler til forskellige arrangementer så som foredrag og besøg hos forskellige institutioner.

Arbejdet i det ny integrationsråd.

Det er vigtigt at hjælpe et nyt råd godt i gang. Hertil kan kommunens integrationsredegørelse hjælpe. Den kan bruges til at diskutere, hvad det er, der sker i de forskellige indsats, om det kan gøres anderledes, om det er noget andet, der skal sættes på osv.

Sammensætningen har også stor betydning. Det er vigtigt, de nye medlemmer ved, hvad det er, de skal arbejde med. Det nuværende råd vil aktivt opsøge de forskellige etniske mindretals foreninger og ved møder i foreningerne forsøge at finde medlemmer, der er interesserede i at indgå i det nye råd.

Der skal arbejdes på at udvikle arbejdsformer, så medlemmernes ressourcer bruges i arbejdet i rådet. I de forskellige emner, der arbejdes med, er det vigtigt, at det er integrationen, der er i fokus. Igen kunne kommunens integrationsredegørelse være med til at styrke arbejdet.

Det nye Integrationsråd skal selvfølgelig være en vigtig samarbejdspartner i udarbejdelsen af en ny integrationspolitik og i overvejelser over, om det i fremtiden skal være en medborgerpolitik.

Et af det gamle råds succes'er er det borgerrettede arbejde. For at få ideer til dette arbejde kunne det være en ide at finde ud af, hvad andre Integrationsråd gør. I det hele taget vil det være en god ide at få et samarbejde med andre kommuners Integrationsråd op at stå, så erfaringer kan udveksles. Det er vigtigt at få gang i aktiviteter til fremme af integrationen, og dette kan forskellige arrangementer være med til.

Anbefalinger til det kommende Integrationsråd

1. Integrationsrådet bruger Albertslund integrationsredegørelse aktivt i deres arbejde.
2. I forbindelse med valget til det nye Integrationsråd anbefales det, at der gøres en aktiv indsats med besøg i etniske mindretals foreninger for at fortælle om rådets arbejde og med at hverve medlemmer til rådet.
3. At der i det nye råds arbejde sættes på at bruge medlemmernes ressourcer aktivt.
4. At det nye Integrationsråd er en naturlig samarbejdspartner i udarbejdelsen af en opdateret integrationspolitik, evt. en ændring til en medborgerpolitik.
5. Besøg hos eller af andre Integrationsråd, f.eks. hos eller af Roskilde Integrationsråd, der arbejder meget med aktiviteter.
6. Forslag til arrangementer;
  - a. Foredrag om sprogindlæring. Hænger vi fast i vores "gamle" opfattelser, hvad er fakta og viden, og hvad er holdninger og ønsker.
  - b. En temadag om Integrationspolitik eller/og medborgerpolitik. Deltagere fra andre Integrationsråd, der har arbejdet med medborgerpolitik, kommunalpolitikere fra Albertslund og repræsentanter fra foreninger i Albertslund.

Bilag 1 – se separat fil.

Bilag 2

Albertslund den 29. maj 2013

Integrationsrådets kommentarer til "Koordineringsgruppen om flygtninge og indvandrere. Notat 2012 om unge og uddannelse

Det glæder Integrationsrådet, at dette notat nu foreligger, især er vi glade for, at noget af det, vi har arbejdet med i rådet under "Unge og uddannelse", indgår i notatet.

Notatet er en rigtig god opsummering af, hvad der foregår i Albertslund på Unge og uddannelsesområdet. Integrationsrådet vil anbefale, at Notatet indgår i mødet mellem Integrationsrådet og kommunalbestyrelsen i januar 2014.

Familier

Iflg. Notatet er der søgt midler til et arbejde under "Projekt Tidlig Indsats" i samarbejde med "Storken" og "Sydstjernen" – har man fået midlerne?

Et dilemma bliver beskrevet som, at "kommunens forskellige aktører bør have et sammenhængende syn på arbejdet med inddragelse og rådgivning af forældrene". Det må betyde, at det ikke er tilfældet nu. Det lyder som et stort problem, der ikke kun et dilemma i forbindelse med det etniske mindretal, men over for skrøbelige forældre, der har brug for støtte. Som Integrationsrådet har peget på mange gange, skal samarbejdet med forældre styrkes og udbygges, og det er vigtigt, at de "professionelle" i kommunen giver de samme råd.

Alle de foreslåede tiltag er gode skridt på vejen, og i sidste ende en hjælp til skoler og daginstitutioner, og vi ser frem til arbejdet i den tværfaglige arbejdsgruppe.

Fritidsliv

Under fritidsliv bliver der skrevet om foreninger og biblioteket. Men Fritidshjem/SFO og klubber er en del af børnenes fritidsliv. Det er vigtigt at give vores børn nogle gode timer i fritidsordningerne, hvor der skabes mange venskaber og pædagogisk hjælp til ungdomslivet.

Folkeskolen

Om folkeskolen står der, at de fem folkeskoler i Albertslund har udarbejdet lokale planer, om hvordan man underviser tosprogede elever i årene fremover. Det lyder meget spændende, og Integrationsrådet er meget interesseret i en nærmere information om dette.

At der er børn, der finder sig mindreværdige, fordi de har indlæringsvanskeligheder, er noget, der virkelig skal arbejdes med. Hvis man som barn eller ung ikke føler sig respekteret som menneske, kan man være tiltrukket af at få respekt på anden måde, evt. gennem kriminalitet. Det er godt, at der arbejdes med dette område.

Sundhed

Børns sundhed grundlægges i familien, både spisevaner og motionsvaner. Så det er vigtigt, at kommunens råd og muligheder starter med det lille barn gennem sundhedsplejersken og fortsætter hele vejen gennem institutions- og skolelivet. På den måde kan vi skabe lige muligheder for alle børn og unge.

Anerkendelse og italesættelse af vores forskelligheder

Et fantastisk afsnit;

Mangfoldighed er en af kommunens værdier og arbejdet med mangfoldighed er bl.a. udfoldet i kommunens integrationspolitik, som blev vedtaget i 2005.

Integration opnås ikke ved at behandle alle ens, men ved et værdisyn, der giver alle mulighed for at udvikle deres evner.

Det er Albertslunds styrke.

Der er to akser i dette: at sociale problemer ses som sociale problemer uanset baggrund, og at ressourcerne hos den enkelte bliver set og anerkendt uanset baggrund.

Her ligger mange uudnyttede ressourcer.

Integrationsrådet anbefaler, at Koordineringsgruppens anbefalinger om;

at der udarbejdes en kort politik om mangfoldighed i forlængelse af Forstad på forkant, for at sikre et syn, hvor kommunen tager vare på de ressourcer, der er i befolkningen.

gennemføres.

Udskolingen og overgang til ungdomsuddannelse

Integrationsrådet støtter på det stærkeste koordineringsgruppens anbefalinger;

at skolerne arbejder med sproglig støtte også i udskolingen og om nødvendigt i overgangen til ungdomsuddannelse, og at skolerne og UU-Vestegnen målretter vejledning og brobygning til den gruppe unge, der har sproglige problemer i forhold til at fortsætte i ungdomsuddannelse

Uddannelse og arbejdsmarked

Dette afsnit giver et godt indblik i, hvad der sker på området i Albertslund, og Integrationsrådet udtrykker vores anerkendelse af det arbejde, der beskrives her.

Der er mange ressourcer i Albertslund, og selve mentorordningen burde kunne udbygges. Der findes mange mennesker, der kan engageres i sådant et arbejde.

Uddannelsespålæg

Integrationsrådet vil stærkt anbefale, at unge, der er kommet gennem grundforløbet, får hjælp til at søge en praktikplads. Der er mange unge, der ikke har et netværk, der kan hjælpe dem, dette netværk kan kommunen hjælpe med. Det er også vigtigt at få hjælp med ansøgninger, da en god ansøgning er altafgørende for at komme i betragtning til de få praktikpladser der findes.

På Integrationsrådets vegne

Karen Tobisch

Bilag 3

”Sund mad og måltider fra mange lande”

Integrationsrådet har et ønske om at få lavet en kogebog, der skal indeholde retter fra de lande der er repræsenteret i Albertslund.

Dette ønske falder meget godt i tråd med Sundhedsstyrelsens forebyggelsespakke om ”Mad og Måltider” og kan indgå som oplysningsmateriale om ”Sund mad og måltider fra mange lande”.

Der har været afholdt et møde hvor der udover integrationsrådet deltog repræsentanter fra nogle indvandre foreninger fra Albertslund.

Der kom rigtig mange gode forslag og tanker på mødet, og det blev klart at det ikke er bare lige. Vi kunne godt tænke os en fin og flot bog, men skal måske starte stille med et hæfte.

Et sådanne hæfte kunne med fordel bruges i institutionerne, så børnene fik smagt hinandens mad, og i skolerne i hjemkundskab. Det kunne overvejes at inddrage mødre i madlavningen i institutionerne og i skoler hjemkundskab. Historierne i hæfterne kunne også bruges i intuitioner og skoler.

Et andet sted hæftet kunne bruges er på Sommer Camp, hvor maden kunne tilberedes som en fælles aktivitet.

Overordnet indhold.

Noget af det der var bred tilslutning til var, at bogen skal indeholde et sundhedsaspekt. De retter der præsenteres skal vurderes sundhedsmæssigt og der skal være forslag til hvordan man kan ændre retten så den bliver mere sund. Til at vurdere og give alternative forslag til sundhedsaspektet skal der bruges fagfolk.

Gratis eller koste noget.

Det blev diskuteret om det skulle koste noget eller være gratis. Da hæftet skal formidle information om sund mad, bør i hvert tilfælde hæftet være gratis, bliver det så til en bog senere kunne den koste noget.

Opdeling

- Indledning;
  - Der skal skrives noget om ideen bag hæftet.
  - Det skal beskrives hvad sund mad er. Også om de enkelte fødevarer, f.eks. at noget fedt er sundere end andet.
- Inddeling;
  - Opdeles i de seks lande hvor af der er flest repræsentanter i Albertslund.
  - Hvert land vælger 5-8 retter.
  - Retterne sammensættes så det er et helt måltid, f.eks. en middag eller en begivenhed f.eks. Eid fest/Påske frokost.
  - Hvis det er en begivenhed fortælles om begivenheden. En ret kan have en personlig historie, så fortælles den eks. en ret min mormor altid lavede, eller det kan være en speciel egnsret.
  - Det skal angives om det er en nem eller svært ret at lave, om det kræver specielle krydderier, i givet fald hvor de kan købes, eller erstattes med. Det skal helst være sunde og nemme retter.
  - Et specielt område der med fordel kunne tages med er madpakker til skolebørn.
- Layout;

- Der skal være foto af retterne.
- Der skal være fotos af de personer der laver retterne, medens de arbejder med retterne.

Hvem skal lave det.

De foreninger der repræsenterer de forskellige lande, får en bunden opgave med at vælge et antal retter ud for overstående kriterier. Er der flere foreninger der repræsenterer et land, må de samarbejde om hvem der laver hvad. De giver opskrifter og fortæller historien om retterne, gerne skriftligt. De bestemmer en dag hvor retterne skal laves. De køber ind. Der er en tovholder der deltager i madlavningen, og som samler opskrifterne og historie ind, tager billeder af processen og retterne.

Organisering og Økonomi.

- Organisering;
  - En Tovholder. Tovholderen skal sørge for at finde foreningerne der skal deltage, skal sørger for at de finder opskrifter og historier. Skal selv skrive eller få nogen til at skrive indledning. Skal være med når maden laves for at kunne tage billeder og noter. Skal står for at få hæftet sat op og trykt.
  - En arbejdsgruppe bestående af de involverede foreninger.
  - En styregruppe bestående af to/tre repræsentanter fra arbejdsgruppen og tovholderen.
- Økonomi – det er svært for Integrationsrådet at vurdere økonomien, nedenstående er efter bedste evne.
  - Timer til tovholderen, vel mellem 2-3 uger.
  - Der skal købes råvarer – 5-8 retter / 2000,-til 3000,- kr. pr. forening
  - Trykning, kan foretages på kommunens eget trykkeri, ingen ide om hvad det koster.

Bilag 4

Tilhører	Navn
Deltager	Netværkshuset
Deltager	Albertslund Fotoklub
Aktivitet	Male på vand Ebru
Deltager	Albertslund Lokalhistoriske Forening
Deltager	Apoteket
Deltager	Dansk Indisk børnehjælp
Deltager	Dansk Røde Kors - Albertslund afdeling
Deltager	Dansk-Marokkansk kulturforeningen
Deltager	Diabetesforeningens Albertslund lokalkomite
Deltager	Flettede tasker
Deltager	Foreningen Duen
Deltager	Foreningen for Dansk-international Kulturintegration
Deltager	Grøn hverdag i Albertslund
Deltager	Den dansk peruvianske venskabsforening
Deltager	Natteravnene i Albertslund
Deltager	Opstandelses kirken/Kvinder på tværs
Deltager	Sundhedsformidler
Deltager	Tyrkisk Kulturforening - kvinderne
Deltager	Vestegnen Indvandrer Kvindecentret (VIKC)
Deltager	Agenda Centret
Deltager	Tyrkiske Smykker og tørklæder
Deltager	TipToppleje
Optræden	Albertslund Linedance
Optræden	Crihalma balkan dans
Optræden	Rakthaischool på Nørrebro sprogskole - Thailandsk dans
Optræden	Parkour Ungdomsskolen
Optræden	Kenan Tekin (Saz musik)
Optræden	Tale MKC
Optræden	Kitka balkan kor
Optræden	Dilmana bulgarsk dans
Optræden	Fællesdans

”At bygge bro mellem de verdener kræver tid, tålmodighed og vilje fra begge parter”

(Sagt af en forældre fra et etnisk mindretal)

Fif til samarbejde mellem forskellige kulturer i skole og daginstitutioner

- gælder selvfølgelig både etnisk danske forældre og forældre fra etniske mindretal!

Samarbejdet mellem lærere og forældre i en multikulturel skole kan skabe en del udfordringer, især hvis man ved for lidt om hinanden. Dialogen er derfor altafgørende for det gode samarbejde og for det sociale liv i klassen/skolen. Spørg ind til, hvad I gensidigt ikke ved eller undrer jer over hos hinanden.

Det gælder om sammen at få barnet til at trives i skolen

Alle forældre vil deres børns bedste. De vil derfor meget gerne følge med i deres børns liv også i skolen, og de ønsker at medvirke til at få skolegangen til at fungere bedst muligt.

En del af forældrene fra de etniske mindretal har fra deres hjemland en anden opfattelse af skolens rolle, end vi har i Danmark. Og det man selv synes er selvfølgeligheder er det ikke for alle. Vi er nødt til at kaste 'plejer' væk og forsøge at gå nye veje.

Vi skal altså give alle forældre forudsætninger for at forstå og deltage i skolens liv samt give dem redskaber til at støtte op om deres børns skolegang.

I planlægningen er det vigtigt at medtænke familiens ressourcer og erfaringer. Sæt fokus på de muligheder, der er for at bygge bro til familien ved fx at informere om klassens aktiviteter lige nu samt opfordre til at 'arbejde' sprogligt med temaet hjemme. Kan forældrene ikke læse/læse og forstå dansk, så brug modersmålet. Enhver sproglig udvikling tæller. Det er bedre at få udvidet sin verden på modersmålet end ikke at få den udvidet.

Vær meget præcis og konkret.

Brug humor i formidlingen til forældrene, men pas på ironien, som er vanskelig at forstå på et andet sprog.

Det kan også være godt at illustrere budskabet med fx billeder.

Forventninger

Både skolen og forældrene skal have meget klare forventninger til hinanden, fordi der ellers let kan ske misforståelser. Forventningerne skal udtrykkes tydeligt i en dialog mellem skole og hjem.

Det er vigtigt at melde meget klart ud, fx om påklædning: vi skal på tur og alle skal have gode travesko/gummistøvler og varmt tøj på. Det er ikke alle, som umiddelbart ved dette. Mind også om at forældrene skal kigge efter i barnets skoletaske, fx efter sedler fra skolen. (Men det gælder nu i regelen alle forældre!)

For i det hele taget at få forældrene til at komme på skolen:

- En god idé kunne være at formulere skolens forventninger til forældrene i en standardskrivelse på diverse sprog, hvor det fremhæves, at forældre i det danske skolesystem har forpligtelser i forhold til at støtte op om deres børn på forskellig måde.
- Det kunne også ske ved at inddrage forældrene på forskellig måde, fx ved at stille spørgsmål om deres kultur, fx: Hvad er Eid? Og jul?
- Lad børnene få lektie for om 'egen kultur', så alle i klassen får udvidet deres viden om hinanden.
- Inviter forældre til at komme og fortælle om egen kultur.
- Etabler en møde- og kursusrække specielt for forældrene fra de etniske mindretal.

Gensidig forståelse

Det er altid vigtigt med en gensidig forståelse. Det er ikke nok, at eleverne respekterer skolen og lærerne, den må også vendes den anden vej – og det gælder selvfølgelig både etniske danskere og etniske mindretal. Det gælder respekt for

- Omgivelserne (skolen, miljøet m.m.)
- Undervisningen (undervisningsparathed m.m.)
- Hinanden (børn og voksne, begge veje giver ligestilling)
- Ligestilling – en bevidsthed om, at for at behandles ens, må man behandles forskelligt

Det betyder et syn på hinanden, som kan være grundlaget for skabelsen af et fælles værdigrundlag og et fælles ejerskab.

Hvordan styrke samarbejdet?

Også forældre med anden etnisk baggrund skal inddrages i klassens liv og føle sig som en del af hele forældregruppen

En mere tydelig medindflydelse kunne opnås gennem en politik om repræsentation i skolebestyrelse og klasseråd også af personer af anden etnisk oprindelse.

For at give forældrene en større viden om det danske skolesystem og den enkelte skole kunne der afholdes forældrekurser med fx følgende emner:

- Hvordan styrker du dit barns sprog og sprogindlæring, både mht. dansk og modersmål?
- Hvordan støtter du bedst dine børn mht. skolen både fagligt og social?
- Hvordan kan dine børn få hjælp til lektierne?
- Hvordan kommunikerer vi via skoleintra?
- Fritidsaktiviteter: Hvilke muligheder er der? Inviter evt. nogle af dem, der er instruktører. Hvilke aktiviteter er forældrene interesserede i, at børnene deltager i?
- Hvilke roller har forældre og lærere mht. samarbejdet om barnet

Kontakten med forældrene

Forældremøder

En god idé er at sende invitationerne til mødet ud på både dansk og modersmål. Eventuelt kunne der udformes skrivelser fra centralt hold, så hver enkelt lærer og skole simpelthen kan rekvirere, hvad de har brug for og bare selv kan sætte dato og tid på.

Det er nødvendigt at nytænke forældremøderne, så alle forældre får udbytte af mødet og har lyst til at deltage.

Forældrene skal lære hinanden at kende. Det gøres bedst ved at man sammen laver noget praktisk. Der kan fx tages udgangspunkt i skolens praktisk/musiske fag – brug en del af mødet til at demonstrere faglokaler:

- I skolekøkkenet laver I bollerne til aftenkaffen,
- I fysiklokalet kan alle få lov at lave et lille forsøg
- I sløjdlokalet kan hammer og sav måske bruges til at fremstille en enkel lille ting.
- En gang om året kan der afholdes 'kulturel aften', hvor hver familie medbringer en ret fra deres eget land, og både de etniske danskere og de etniske mindretal kan fortælle om og vise nogle gamle lege, som så leges af alle. Det kunne også være sange eller historier fra mange lande.

Brug forældrenes erfaringer.

Hjemmebesøg

Det kan være en god investering at besøge hjemmene, de fleste forældre er i regelen rigtig glade for at få besøg.

Tænk på, at det foregår på familiens hjemmebane. I de fleste hjem tager man skoene af i gangen. Ofte vil der blive serveret te eller kaffe med en snack eller måske endda et lille måltid.

Her er mulighederne for at tale med hinanden optimale, forældrene er på mere sikker grund end henne på skolen, hvor lærerne har 'magten'. Skoletasken er i nærheden, så diverse materialer kan tages frem osv.

Skole/hjem samtale (konsultation)

Vi er vant til at sige noget pænt først og sidst, så midten måske ikke bliver hørt så godt. Pak altså ikke tingene ind i pæne ord, men sig lige ud, hvad der er af evt. problemer såvel fagligt som socialt. Ros er godt, men kan misforstås. Når bedømmelserne kommer, er der forældre, som ikke forstår karaktererne; "Jamen, I har jo hele tiden sagt, at det går så fint!"

Tolk

Det kan være en stor fordel med en tolk – det er ikke altid en fordel, hvis et familiemedlem tolker. Tolken giver mulighed for forældrene til at udtrykke sig nuanceret samt i højere grad at forstå vores budskaber.

Udfordringer

Navne

Et navn er personligt og en del af identiteten. Sørg derfor for at lære at sige alle elevers navne korrekt. Spørg elever og forældre, hvordan de udtaler navnene og bed dem evt. om at hjælpe med at lære udtalen.

Temaer

Det er godt at have et forhandlingsrum klart omkring temaer, som kunne udvikle sig til en konflikt.

Forældre, som ikke har gået i en dansk skole er ofte usikre på, hvad diverse 'skoleudtryk' betyder. Her gælder det om først at 'luge ud' i skolesproget og dernæst om at være på forkant med klare og forståelige forklaringer.

Ofte kan det være nødvendigt at give eksempler for at forklare meningen med begrebet.

- Religionsundervisning: Mange af forældrene fra de etniske mindretal er urolige over, om der nu undervises i religiøse emner, fx i kristendomstimerne. Fortæl, at undervisningen ikke er forkyndende, og at fortællingerne i fx Koranen er de samme som i Det gamle Testamente i Bibelen.
- Jul. Hvor meget af undervisningen og aktiviteterne handler om kristendom?
- Badning. Er der mulighed for at bade alene? Hvorfor kan børnene ikke bade, når de kommer hjem?

- Nisser, hvad er det? Har de noget med religion at gøre?
- Trolde, hvad er det? Noget religiøst?
- Værkstedsundervisning
- Gruppearbejde
- Sproglig opmærksomhed
- Åbent hus.
- Rim og remser. Bed forældrene om at finde eksempler på modersmålet.

Fødselsdage

De tosprogede forældre er ofte ikke klar over, hvordan vi fejrer børnenes fødselsdage i skoleregi, så det er af stor vigtighed klart og entydigt at fortælle forældrene om det. Det sker på et forældremøde, så alle forældre får forklaringen og er med til at formulere nogle regler omkring det.

- På dagen har barnet noget med til uddeling i klassen, fx æbler eller lidt slik.
- Hvis man bliver inviteret til fødselsdag hjemme hos en kammerat, skal man svare på invitationen, om man kommer eller ej.
- Man skal have en lille gave med.

Lejrskole og ture 'ud af huset'

Danske forældre ved oftest, hvad det vil sige at være på lejrskole, men det er ikke altid det rigtige billede.

Derfor er det vigtigt at forklare, hvad en lejrskole går ud på og finde ud af, hvad der evt. forhindrer deltagelse. Tit er det ikke store uovervindelige indvendinger, forældrene har.

Skær ud i pap, at det er skole et andet sted end i de sædvanlige skolebygninger. Nogle hører ordet 'lejrskole' som 'legeskole' og har svært ved at sende deres børn af sted til det. For at få alle børn med på lejrskolen er det vigtigt, at forældrene har stor tillid til de deltagende lærere.

Nogle forældre er bange for det, de tror, er almindelig dansk moral, så drenge og piger fx skal sove sammen.

Også ekskursioner skal forklares som skole et andet sted end i de sædvanlige skolebygninger.

Mad

I forbindelse med

- Hjemkundskab
- Lejrskole
- Sammenkomster

Muslimske forældre er bange for, at deres børn skal komme til at spise kød, som ikke er halalslagtet. Kylling kan altid serveres, for det er for det meste halal. Det vises på pakken med et billede af en lille moske.

Okse- eller lammekød kan købes hos halalslagteren i Kanalen (eller andre steder), men få en af de etniske minoritetsforældre til at indkøbe det, hvis det er for besværligt at gøre det selv.

Ved fælles spisning ved fx en klassefest, medbringer hver familie en ret, og der sættes små skilte i de forskellige retter, så alle kan se, hvad der er i og man kan undgå svinekødet.